

EIROPAS SOCIĀLAIS PĒTĪJUMS '2009' – EUROPEAN SOCIAL SURVEY

LATVIJAS IEDZĪVOTĀJU APTAUJA VECUMĀ NO 15 GADIEM

INSTRUKCIJA INTERVĒTĀJAM

Aptauja, kurā mēs lūdzam Jūs piedalīties, ir starptautiska pētījuma daļa, kurš pēc vienotas metodikas (viena un tā pati anketa, līdzīgs respondentu skaits un atlases veids) vienlaikus tiek veikts vairāk nekā 24 Eiropas valstīs. Aptaujas galvenais mērķis ir iegūt salīdzināmus datus par iedzīvotāju uzskatiem, vērtībām un galvenajiem dzīves faktiem un principiem dažādās valstīs. Pētījums tiek veikts ar Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas finansiālu atbalstu. Pētījumu realizē Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūts.

Aptauja ir anonīma, iegūtā informācija tiek sagatavota elektroniskā formātā un nosūtīti ESS datu arhīvam. Dati tiek izmantoti tikai vispārīgā veidā zinātniskai analīzei. Aptaujas anketas jautājumi adresēti vienai personai. Jūsu uzdevums ir ģimenē intervēt vienu personu vecumā no 15 gadiem. Augšējā vecuma robeža nav noteikta, lai gan pieredze liecina, ka cilvēkiem vecākiem par 75 gadiem ir diezgan grūti atbildēt uz visiem anketas jautājumiem.

Anketas kompozīcija un intervijas specifika

Aptaujas anketu veido divas daļas: **pamatanketa**

pašreizējās anketas (A, B vai C)

Lūdzu, ievērojiet, ka katram respondentam tiek uzdoti visi atbilstošie jautājumi no pamatanketas un pašreizējās anketas – viena no trim pašreizējās anketām (krāsainās lapas ar A, B vai C anketi, kas jau nejausi atlasītas un ievietotas pamatanketā; neskaidrību gadījumā sazinieties ar biroju). Tātad komplektu vienam respondentam veido pamatanketa un pašreizējās anketas.

Par katru adresi, kura Jums izsniegta, ir jāaizpilda **vizīšu uzskaites forma**. Pirms darba nosūtīšanas rūpīgi pārbaudiet, lai pamatanketā, pašreizējās anketā un vizīšu uzskaites formā tiktu ierakstīts adreses kods. Piemēram, ja adreses kods ir 28, tad intervijas gadījumā adreses kodā visos trīs dokumentos (pamatanketā, pašreizējās anketā un vizīšu uzskaites formā) ierakstiet skaitli 28). Savukārt ja adreses Nr. 28 apmeklējuma rezultāts ir atteikums vai Jūs pēc vairākkārtējām vizītēm tomēr nevienu neesat sastapis mājās, tad šis rezultāts tiek atzīmēts vizīšu uzskaites lapā un adreses 28. kods parādās tikai šajā atskaites formā.

Pamatanketu veido vairāki jautājumu bloki, kuri sakārtoti noteiktā secībā pēc tematikas. Pirms katra jautājumu bloka ir ļoti īss paskaidrojums par bloka tematiku (par anketas aizpildes principiem lasiet tālāk). Intervijas gaitā, lūdzu, aiciniet respondentu izmantot kartītes – tas ļaus veikt interviju ātrāk un efektīvāk.

Pēc jautājuma F73. (pamatanketas 27.lpp.) iedodiet respondentam pašreizējās anketas. Paskaidrojiet aizpildes principus – ievilkst ķeksīti vai krustiņus atbildei atbilstošajā kvadrātiņā. Pašu pašreizējās anketas veido trīs daļas: pirmo daļu (vispārīgu atbildi par vīrieti salīdzinājums ar respondenta personu) jāpilda tikai vīriešiem, otro (vispārīgu atbildi par sievieti salīdzinājums ar respondentes personu) – tikai sievietēm, trešā daļa ietver dažus jautājumus no pamatanketas (tikai nedaudz atšķirīgi formulēti) un uz šiem jautājumiem jāatbild visiem respondentiem neatkarīgi no dzimuma. Lūdzu, izlasiet arī pašreizējās anketas, lai nepieciešamības gadījumā Jūs varētu respondentam sniegt skaidrojumus.

Lai Jums būtu vieglāk strādāt un nebūtu jāvilcinās izvēloties, centīsimies katrā anketā jau ievietot vienu no pašreizējās anketas variantiem. Pirms došanās uz intervijām pārbaudiet vai pamatanketai ir pievienota pašreizējās anketas daļa.

Kā izvēlēties respondentu

Katrā dzīvoklī vai mājā aptauējiet tikai vienu respondentu. Izvēloties respondentu izmantojiet **tuvākās dzimšanas dienas metodi** – tātad Jums jāizvēlas persona, kurai no visiem mājsaimniecībā dzīvojošajiem visātrāk būs dzimšanas diena. Gadījumā, ja šī persona nav mājās, Jums jāvienojas par laiku, kad to varētu sastapt. Atcerieties ierakstīt informāciju par katru Jūsu vizīti uz mājsaimniecību vizīšu uzskaites formā!

Respondences raksturojums

Vizīšu uzskaites formā tiek atspoguļots katrs solis, kas veikts, lai sasniegtu respondentu. Vispirms ierakstiet adresi un adreses kodu (no saraksta, ko saņēmat no biroja). Tad tabuliņā atzīmējiet apmeklējumu – vizīšu datumu un rezultātu. Pilnas vai daļējas intervijas gadījumos, kā arī atteikuma gadījumā, izmantojiet kodus no ailītes „Ir kontakts”. Savukārt ja neviens nav sastaps mājās vai Jūs vispār netiekat ēkā (izmantojot visas ar likumu pieļaujamās iespējas), atzīmējiet tabuliņā datumu un atbilstošo vizītes rezultātu, izmantojot kodu no ailītes „nav kontakta”. Tālāk sekojiet norādēm. Ja esat saņēmis atteikumu vai intervija tika pārtraukta, atbildot uz jautājumiem A1–A4, raksturojiet atteikuma iemeslus, iespējamo sadarbību nākotnē, ierakstiet dzimumu un aptuveno vecumu.

Visos gadījumos – gan pilnas intervijas, gan nerespondences gadījumos, lūdzu, īsumā raksturojiet dzīvojamās mājas tuvāko apkārtni! Apkārtnes raksturojuma jautājumiem jābūt atbildētiem par katru adresi, kuru apmeklēsiet.

Mēģiniet noskaidrot un ierakstīt arī respondenta tālruņa numuru. Tas nepieciešams ne tikai intervētāju darba kontrolei, bet bieži arī informācijas precizēšanai. Intervija uzskatāma par neapbeigtu vai daļēji veiktu, ja aizpildītas tikai 2/3 anketas. Gadās, kad intervijas laikā iejaucas citi ģimenes locekļi, respondents ļoti steidzas utt. Ja iespējams, šādos gadījumos centieties vienoties par citu intervijas laiku vai vietu, kā arī veiciet atbilstošas atzīmes anketas attiecīgajā jautājumu blokā.

Iespējamie nerespondences raksturojumi

Iespējami šādi nerespondences statusi un tiem atbilstošs rīcības raksturojums.

Nav kontakta. Gadījumā, ja neviens mājsaimniecības loceklis nav mājās, centieties atnākt vēlreiz citā laikā. Izvēlēta mājsaimniecība Jums jāpameklē kopumā 3 reizes. Ja Jums nav izdevies nevienu sastapt mājās, tad šī mājsaimniecība tiek uzskatīta par izslēgtu no aptaujas. Šos rezultātus atzīmējiet vizīšu uzskaites formā.

Neatbilst izlasei. Šo rezultātu atzīmējiet gadījumos, kad izvēlētajā mājsaimniecībā nedzīvo vai aptaujas periodā nav sastopama neviena izlases prasībām atbilstoša persona (piemēram, šajā aptaujā tā varētu būt vecuma neatbilstība).

Nederīga adrese. Dotā adrese, neeksistē vispār, māja ir nojaukta vai tajā notiek kapitālais remonts, iedzīvotāji izvākušies, dzīvoklis vai māja pārvērsts par veikalu, biroju u.tml.

Respondenta atteikums. Atzīmējiet šo rezultātu, kā arī atteikuma iemeslu, ja izvēlēta persona atsakās atbildēt. Ja Jūs saņemat atteikumu no cita ģimenes locekļa vai Jums tiek atteikts nemaz neatverot durvis, **tas ir mājsaimniecības atteikums.**

Atsevišķi kodi paredzēti gadījumiem, **kad izvēlēta persona ir alkohola reibumā, vai nespējīga atbildēt** (invaliditāte utt.), kā arī ja respondents atrodas ilgstošā prombūtnē – komandējumā, armijā utt.

Saņemot darba uzdevumu, pārbaudiet vai Jums ir visa nepieciešamā lauka darba dokumentācija:

- 1) pamatanketa (atbilstoši respondentu skaitam),
- 2) paš aizpildes anketas – A, B un C),

- 3) respondenta kartītes,
- 4) vizīšu uzskaites forma,
- 5) transporta izmaksu atskaites lapas.

Problēmu vai neskaidrību gadījumā, kas saistītas ar darba izpildi: respondentu atlasī, anketas aizpildi utt., **griezieties Socioloģisko pētījumu institūtā pie lauka darba vadītājas vai koordinatores**. Arī tajos gadījumos, kad iepriekš neparedzētu iemeslu dēļ nespējat darbu paveikt laikā vai pilnā apjomā, **lūdzu nekavējoties, informējiet par to lauka darba vadītājas**.

Mēs veicam kopīgu darbu un pat dažas laikā neiesniegtas anketas kavē nākamo darba posmu, kā arī visa projekta pabeigšanu termiņā, kas savukārt ir ne tikai ētikas un goda jautājums, bet ietekmē arī darba apmaksas saņemšanu noteiktā laikā un paredzētajā apjomā. Turklāt, neiesniedzot datu failu līgumā noteiktajā termiņā un atbilstošajā kvalitātē, Latvija kā valsts tiek izslēgta no Eiropas Sociālā pētījuma dalībvalstu saraksta.

LU Filozofijas un socioloģijas institūts, Akadēmijas laukums1, LV-1940

Pētījuma lauka darba vadītāja: ...

Lauka darba koordinatore: ...

Vispārēji norādījumi anketas aizpildīšanai

1. Pirms intervijas **rūpīgi izlasiet anketu** (gan jautājumus, gan norādes intervētājam, kas rakstītas LIELAJIEM BURTĪEM).

2. Ja pie jautājuma nav īpaša norāde, Jums **jānolasa kā jautājums, tā arī visi atbilžu varianti**. Nekad nelasiet respondentam atbildes variantu GRŪTI PATEIKT vai ATSAKOS ATBILDĒT, to atzīmējiet tikai tajos gadījumos, ja respondents tiešām nevar atrast sev pieņemamu atbildes variantu.

Aptauja tiek veikta **daļēji tiešas intervijas veidā, daļēji tiešas anketēšanas veidā**. Visus jautājumus līdz jautājumam F73. lasāt Jūs un atzīmes anketā izdarāt Jūs. Izsniedzot respondentam pašaizpildes anketu, paskaidrojiet, ka turpmākos jautājumus viņam būs vieglāk un raitāk pārdomāt un atbildēt pašam. Noteikti paskaidrojiet kā aizpildāma anketa (atzīmējot ķeksīti atbilstošās atbildes kvadrātiņā). Atgādiniet, ka tabulās atbilde jāsniedz katrā rindiņā, t.i. par katru apgalvojumu, īpašību utt.

3. Pirms intervijas **iedodiet respondentam kartīšu komplektu**. Jautājumos, kuros paredzēta kartītes izmantošana, norādiet respondentam kartītes numuru.

NB! Komentāri par anketas aizpildi sniegti tikai par tiem jautājumiem, kuriem pievēršama īpaša uzmanība – atšķirīgs atbilžu pieraksta formāts, iespējama neviennozīmīga jēdzienu interpretācija u.tml. Pārejos jautājumos uzmanīgi sekojiet norādēm, kas dotas anketā. Lūdzu, atveriet anketu un, lasot to, **ieskatieties komentāros** – tas palīdzēs labāk izprast dažus jautājumus. Nepareiza šo jautājumu interpretācija veicinās kļūdu rašanos un ietekmēs anketas aizpildes kvalitāti.

Pievērsiet uzmanību šādiem jautājumiem:

Jaut. numurs	Komentāri
A1.	Ievērojiet, ka šajos jautājumos ir vienāda atbilžu skala – izmantojama viena un tā pati kartīte. Arī turpmāk anketā ir daudz atšķirīgu jautājumu ar vienādām atbilžu skalām. Norādiet uz to respondentam un tas paātrinās intervijas gaitu.
D7.	Uzsveriet, ka tiek jautāts par respondenta viedokli, cik no katriem 100 cilvēkiem Latvijā ir bezdarbnieku, cik cilvēku ar invaliditāti utt. Tā nav zināšanu pārbaude, bet aptuvens vērtējums.
D35.– D37.	Rūpīgi izlasiet šos jautājumus, jo atbildes ir ļoti garas, iespējams, cilvēkiem grūti uztveramas. Ja nepieciešams, paskaidrojiet respondentam. Piemēram, D35. runa ir par dažādām nodokļu likmēm – proporcionālo, progresīvo un vienādas – fiksētas summas nomaksu.
E3.	Kartītes lietošana obligāta! Tikai uzlūkojot kartīti respondents var novērtēt, kurai no abstrakti definētajām vecuma grupām sevi pieskaitīt.
E41.,E43. E46, E48	Vienādas atbilžu skalas, bet tā kā formulējumi ir diezgan gari, tad būtiskākie apzīmējumi, kas atšķir atbilžu variantus – „visus, gandrīz visus, lielāko daļu utt.” ir izcelti boldā . Uzdodot jau katru nākamo jautājumu var atkārtot tikai šos jēdzienus.
E52.	Kartītes lietošana obligāta! Tā kā jautājumi ir tulcoti no angļu valodas, vietām, lai saglabātu maksimālu atbilstību oriģinālajam formulējumam, cieš jautājuma labskanība latviešu vai krievu valodā. Ja respondentam rodas neizpratne par kopienas jēdzienu, tad paskaidrojiet, ka šeit domāta sabiedrība vai sabiedrības daļa, kurā cilvēks dzīvo. Un tas ir paša respondenta izvēles jautājums, vai viņš uzskata, ka tā ir viņa mikrorajonā, pagastā, pilsētā dzīvojošo ļaužu kopiena vai tā ir visa Latvijas sabiedrība, vai varbūt Eiropas, vai pat visas pasaules sabiedrība. Tāpat kā ar piederības sajūtu – cilvēks var justies visvairāk piederīgs savam mikrorajonam vai pagastam, bet būs cilvēki, kas sevi pirmkārt izjutīs kā pasaules pilsoņi. Aplūkojot kartītē vizuālos attēlus, šis abstraktais jautājums kļūst uztveramāks.
F0a–F0b.	Informācija par pašu respondentu
F1a	Mājsaimniecības (ģimenes) locekļu skaits, neskaitot pašu respondentu. <i>Par mājsaimniecības jeb ģimenes locekļiem uzskatāmas personas, ar kurām respondents pastāvīgi dzīvo kopā šajā mājoklī un ar kurām ir kopīga saimniecība (kopīgi izmantojami mājsaimniecības pārtikas krājumi).</i>
F2.–F4.	<p>Lūdzu, pievērsiet uzmanību, ka jautājumi F2.–F4. uzdodami par katru mājsaimniecības/ģimenes locekli. Atbildes atzīmējiet tabulā nākamajā – 20. lappusē.</p> <p>Lai atvieglotu savu darbu un iegūtu precīzu informāciju, iesakām vispirms augšējā ailītē atzīmēt visu ģimenes locekļu vārdus vai iniciāļus, vai radniecības statusu ar respondentu. Vārdi var būt arī izdomāti. Lūdziet nosaukt visus ģimenes locekļus vecuma secībā sākot no vecākā.</p> <p><i>Aplūkojiet pieraksta piemēru, četru cilvēku ģimenei – pāris ar diviem bērniem. Respondente ir sieviete. Dzīvo kopā ar vīru un bērniem Juri (9g.v.) un Vitu (6g.v.). Tātad tabulas augšējā ailītē būs ierakstītas 3 personas.</i></p> <p>Tabula</p>

	1. ģimenes loc. .. (Vīrs)	2. ģimenes loc. .. (dēls Juris)	3. ģimenes loc. ..(meita Vita)	4. ģimenes loc. ..	5. ģimenes loc. ..
F32.	<p>Obligāti lūdziet ieskatīties kartītē, jo burts, kā jau noprotat, ir vienkārši ienākuma intervāla apzīmēšanai un tam nav nekādas respondentam saprotamas interpretācijas.</p>				
	<p>Pēc F73. jautājuma, iedodiet respondentam pašaizpildes anketu. Paskaidrojiet kā aizpildāma anketa (atzīmējot ķeksīti atbilstošās atbildes kvadrātiņā). Atgādiniet, ka tabulās atbilde jāsniedz katrā rindiņā, t.i. par katru apgalvojumu, īpašību utt. Atcerieties, ka pašaizpildes anketu veido trīs daļas: pirmo daļu (vispārīgu apgalvojumu par vīrieti salīdzinājums ar respondenta personu) jāpilda tikai vīriešiem, otro - tikai sievietēm, trešā daļa ietver dažus jautājumus no pamatanketas (tikai nedaudz atšķirīgi formulētus) un uz šiem jautājumiem jāatbild visiem respondentiem neatkarīgi no dzimuma. Lūdzu, izlasiet arī pašaizpildes anketu, lai nepieciešamības gadījumā Jūs varētu respondentam sniegt skaidrojumus. Pēc pašaizpildes anketas saņemšanas neuzkrītoši ieskatīties, vai sniegtas atbildes uz visiem jautājumiem.</p>				